

Obyvatelé choceňského zámku v polovině 17. století

Zámecké sídlo představovalo jak pomyslný, tak i skutečný střed celého panství. Konkrétní zprávy o choceňském zámku z poloviny 17. století nemáme, ale docela dobrou představu nám poskytuje smlouva Jana Žejdlice ze Šenfeldu z roku 1610, kde se uvádí, že zámek „...byl sídlem poctivým a veselým, od kamene dobře vystavěným tam, kde stává podnes. V něm bylo všelijakých pokojů, též sklepů suchých, náležitě spravených s potřebu, kuchyně, špižirna, pekárna, marštale a což víceji jest. Zavírání v něm z obou stran bezpečný, voda také pramenitá do kašny v zámku po trubách teče...“ (Desky zemské 23 N 7) K zámku dále patřily dvě štěpnice „...dobrým štípím vysázené, na kterýchžto mnoho ovoce bývá...“, kořená zahrada s lázničkou a světnicí, sklep pro uchování panského vína v Choceňku a lednice. Tak nějak si můžeme představit tehdejší zámek, ovšem ke sklonku třicetileté války (v roce 1646) byl zámecký objekt vydrancován švédským vojskem.

Majitel Chocně Ferdinand Zikmund Kurz ze Senftenova, pán na Rohu a Drozdovicích, císařský tajný rada, komorník a říšský místokancléř byl manžel Marty Alžběty Mušingerové, dcery předešlého majitele choceňského panství Vincence Mušingera z Gumpendorfu.

Hrabě Kurz přímo v Chocni nesídlil, zastupoval ho tu Václav Šlabštych ze Šlabštychu, jakožto **hejtman** zdejšího panství v letech 1628-1651. Co se týče personálního obsazení na choceňském zámku v polovině 17. století, uvádí Soupis poddaných dle víry vedle hejtmana Šlabštycha další osoby. Žila tu hejtmanova manželka Rozina (49 let), jejich syn Mikuláš (26 let). Dále úředník – důchodní **písař** Jiřík Březina (45 let) se svou manželkou Dorotou (31 let), důchodní písař měl ještě svého pacholka Havla N. (18 let) a kuchařku Dorotu N. (20 let), která pocházela z cizího panství. Je zde poté uváděna obsluha a pomocný personál zámku – pacholek Václav N. (26 let), který byl ve službě u hejtmana panství, pacholek Jakub N. (20 let), který pracoval v maštali (konírně), děvečka Sybilla N. (18 let) a Dorota N. (16 let), obě byly ve službě u manželky hejtmana Roziny Šlabštychové. Kuchařka Dorota N. (20 let), **pradlena** Kateřina N. (22 let), **chůva** Anna N. (18 let), **pojezdny** Jiřík Bezdíček (53 let), Václav Matějský (38 let) je zde uváděn jako „rozporejtr“ čili **podkoní** z německého *Rossbereiter, Aufseher zu Pferde*, (dle vyjádření Ústavu pro jazyk český AV ČR v Praze). Bydlel tu s manželkou Agátou (42 let) a dcerou Kateřinou (14 let). Dále děvečka Alžběta (19 let), **vrátný zámku** Václav N. (35 let) – u něj s poznámkou, že je vdovec, **krejčí** Tobiáš Blahý (50 let), **zahradník** Jan Košek (28 let) u něj je poznámka, že pracuje ve zdejší zámecké zahradě a má po ruce učně – jistého Jana N. (16 let).

Vysvětleme si teď podrobněji jednotlivá povolání – hejtman Šlabštych byl nejvyšším úředníkem na choceňském panství a vykonával vrchní dozor nad kanceláři a nad hospodářstvím celého panství. Byl jakýmsi prostředníkem mezi panstvím a hrabětem Kurzem, kterého informoval o stavu hospodářství a jiných úředních záležitostech politického a bezpečnostního rázu. Hrabě naopak posílal jeho prostřednictvím svá nařízení, pokyny apod. Na panství byl hejtman představený všem úředníkům.

Důchody panství zapisoval do jednotlivých důchodních účtů písař – zvaný důchodní, v našem případě již zmiňovaný Jiřík Březina. V jeho kanceláři na zámku se soustřeďovaly příjmy ze všech hospodářských odvětví panství. Důchodní vybíral od všech poddaných na sv. Jiří a na sv. Havla dávky a daně a vyplácel mzdy. Jeho rukama prošly peníze za koupi a prodej dobytka či různých hospodářských produktů. Důchodní též vedl pivovarské a rybníční účty.

Pojezdný Jiřík Bezdíček měl na starosti polní hospodářství. Objížděl pole a louky choceňského panství a dbal, aby byly správně a včas vykonány polní práce. Kontroloval jednotlivé dvory a byli mu podřízeni jejich správci – šafářové.

Po statistické stránce bylo na zámku evidováno celkem 23 lidí, z toho 12 mužů, jejich věkový průměr byl lehce přes 28 let. Dle náboženství byli všichni katolického vyznání až na pacholka Havla N., kuchařku Dorotu N. a krejčího Tobiáše Blahého, u nich je poznámka, že jsou nekatolíci, ale s nadějí na obrácení – tedy že je u nich dobrý předpoklad v brzké době přijmout katolickou víru. Tolik nám o obyvatelích zámku vypověděl Soupis poddaných podle víry z roku 1651.

Mgr. Michal Hofman

Orlické muzeum